

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Autópálya tervezéssel kapcsolatos szerzői jogi kérdések

Ügyszám: SZJSZT-18/09.

A megkereső feltett kérdések:

A Megbízók által a 2009. szeptember 14-én kelt közös megbízásban (a továbbiakban: közös megbízás) feltett kérdések

1. Megállapítható-e az autópályák térbeli nyomvonalának, az egyéni eredeti alkotásjellege? Melyek a meghatározó szerzői jogi elméleti és gyakorlati szempontok, ha az egyéni eredeti alkotásjelleget akarjuk vizsgálni autópályák, és azok tervei, illetve speciálisan az autópályák térbeli elhelyezkedését meghatározó nyomvonaltervek esetén?

Kérjük a Tisztelt SzJSzT-t, hogy az O. Zrt. jogi véleményében szereplő tájépitészeti és térképészeti alkotásjelleg kérdésében is foglaljon állást, tehát abban, hogy az autópálya nyomvonala tájépitészeti és térképészeti alkotásnak minősül-e?

2. Amennyiben bármely autópálya esetében – egészben vagy valamely tervelem, illetve a megvalósult létesítmény valamely eleme tekintetében – fennáll az egyéni eredeti alkotásjelleg, illetve ennek folytán a szerzői jogi jelleg, változtat-e az eset szerzői jogi megítélésén, ha a változatlan terveket, vagy az eredeti tervező engedélye nélkül módosított terveket hatósági engedélyezési eljárás céljára használják fel, illetőleg, ha az eljárásban benyújtott tervek az eredeti tervekhez képest az eredeti tervező engedélye nélkül módosításra kerültek?

3. Megállapítható-e a bírósági gyakorlatban valamilyen tendencia, illetve kialakult joggyakorlat az építészeti és műszaki létesítmények, illetve azok tervei más tervező általi megváltoztatása esetén, nevezetesen abban a kérdésben, hogy ha valamely építészeti, műszaki létesítményt, illetve annak tervét a tulajdonos megrendelő megbízásából valamely, az eredeti tervezőtől különböző tervezővel készíttetik el az eredeti tervhez képest megváltoztatott tartalommal, úgy a tulajdonos megrendelőnek (illetve a megbízásából eljáró tervezőnek) a tervek felhasználására, illetve megváltoztatására kell-e szerzői jogi szempontból engedélyt kérnie az eredeti tervezőtől, illetve van-e jogdíjigénye ilyen esetben az eredeti tervezőnek?

A közös megbízásnak a szakvélemény szempontjából lényeges mellékletei a következők:¹

K/2/1 Cs. Ügyvédi Iroda 2009. március 31. napján kelt jogi véleménye, valamint

K/2/2 az SzJSzT kérdések 2009. 09. 4. napján kelt tervezete²

K/3 Dr. L. T. ügyvéd 2009. június 8. napján kelt észrevételei a Cs. Ügyvédi Iroda jogi véleményére

---

¹ A mellékletekre az eljáró tanács az adott melléklet jelének megadásával hivatkozik, és mellőzi a melléklet teljes címének megismétlését.

² Az eljáró tanács kétfelé bontotta a K/2 mellékletet, hogy a közös megbízás tervezetére külön is lehessen hivatkozni

K/4 Dr. L. T. ügyvéd 2009. április 22. napján kelt véleménye a műszaki létesítmények – autópályák – szerzői jogi kérdéseivel kapcsolatban

K/5 *Német jogi vélemény*

K/6 Az O. Zrt. SzJSzT kérdésekkel kapcsolatos, 2009. szeptember 12. napján kelt álláspontja

K/7 A T. Zrt. és az O. Zrt. között 2007-ben megkötött tervezői szerződés³ másolata

K/8 az O. Zrt. által átadott Szombathely-Vasvár közötti M9 gyorsforgalmi út nyomvonalváltozatok vizsgálata átnézeti helyszínrajza

K/9 Az O. Zrt. által átadott fényképek egyes közút- és autópálya részletekről, azok tartozékairól, műtárgyairól

K/10 A jelen beadványokban felsorolt fontosabb jogszabályok, szabályzatok

Az eljáró tanács válaszánaK összefoglalása

Az 1. kérdésre:

1. Szerzői jogi értelemben az utak az azok létesítését megelőzően és annak során készített/ átdolgozott nyomvonal-tervek térbeli többszörözései, „megépítései”(Szt. 18. § (2) bekezdés). A nyomvonal- tervek (a véleményben: építészeti-műszaki tervdokumentációk) az alkalmazott tudományos művek és a szakirodalom határterületére tartozó művek, amelyek vagy építészeti alkotás, vagy műszaki létesítmény terveként részesülhetnek szerzői jogi védelemben.

2. A nyomvonaltervezés jogi-műszaki kötöttségei korlátozzák, de általában nem zárják ki a tervező egyéni-eredeti jellegű, alkotói választását az út nyomvonal-vezetésének megtervezésében. Azt, hogy adott esetben a tervező egyéni-eredeti alkotó tevékenység útján létrehozott művel (azonosítható műrészsel), vagy típus, vagy rutin szabvány vagy szolgai másolás útján alkalmazott megoldással tölti-e ki a rendelkezésére álló alkotói játékteret, csak az adott útnyomvonal(rész) terveinek részletes szakértői vizsgálata alapján dönthető el.

3. Ha a nyomvonalterv, vagy annak része lehet mű, akkor annak a térben érzékelhető tájépitészeti „többszörözése” is osztja a terv sorsát. Ha egy adott nyomvonalterv nem minősül műnek, kizárt, hogy a megvalósított út nyomvonala, mint tájépitészeti alkotás szerzői műnek minősüljön.

4. A megvalósított útnyomvonal rajza a térképészeti alkotás, mint összetett szerzői mű szerzői jogi védelem alatt álló „anyaga”, amit a térképészeti mű céljára átdolgoznak. A térképészeti lépték (arányos kicsinyítés) alkalmazása során azonban elvesznek, érzékelhetetlenné válnak a nyomvonal-vezetés esetleges egyéni-eredeti jellegzetességei. Emellett még adott esetben a hivatalos irati funkció kizárhatja a szerzői jogi védelemre való hivatkozást a nyomvonal-terv térképészeti célú felhasználása során.

A 2. kérdésre:

5. A közutak, és ezen belül a gyorsforgalmi utak létesítését, fejlesztését, tervezését hivatalos iratnak minősülő aktus dönti el. A szerzői műnek minősülő nyomvonal-tervek hivatalos irati (hivatalos irathoz kapcsolódó ügyirati) funkcióba kerülnek. Ez a minőség azzal a következménnyel jár, hogy ha nyomvonal-tervet alkotnak a hivatalos irati funkcióba kerülés előtt, akkor a tervre nézve a szerzői jog gyakorolható a hivatalos irati funkcióba kerülésig, és a hivatalos irati funkció megszűnését követően (pl. az utat nem építik meg, a megfelelő jogszabályt hatályon kívül helyezik). Amíg a hivatalos irati funkció fennáll, a

---

³ Helyesen: tervezési szerződés, tervezői szerződés altípus nem létezik; a K/7 címe helyes, csak a hivatkozás téves.(az eljáró tanács megjegyzése)

szervi jog nem gyakorolható. A szerzói jog gyakorlása is azonban alá van vetve az esetlegesen megkötött érvényes és hatályos felhasználási szerződésnek (függetlenül attól, hogy azt tervezési szerződésnek, vagy másként nevezik-e a felek).

6. Az eredeti tervek az eredeti tervező hozzájárulása nélkül módosíthatók az út megvalósításáig, ideértve az ahhoz szükséges valamennyi hatósági engedélyezési eljárást. Ez nem jelenti azt, hogy tilos az olyan szerződési kikötés, amelynek alapján az eredeti tervező vállalja, a megrendelő (építtető) pedig megrendeli az eredeti tervek valamennyi, a hatósági eljárásokban szükségessé váló módosítását.

A 3. kérdésre

7. Ha az eredeti nyomvonal-terv átdolgozása hivatalos irathoz kötődik, akkor az eredeti terv ezen (új) hivatalos irat ügyiratává válik. Ilyenkor értelemszerűen az eredeti terv szerzője szerzói jogait nem gyakorolhatja. Ha a hivatalos irati funkció nem áll fenn, a tulajdonos (építtető) joga ütközik az eredeti terv szerzőjének jogával. Az ütközést alapvetően a dologi jog primátusa mellett a jog rendeltetésszerű gyakorlása és a joggal való visszaélés összemérésével csak esetről esetre lehet feloldani.

Előzmények

8. A közös megbízásban feltett kérdésektől különböző kérdések találhatóak a K/3 (2009. június 8.) 29., 30. oldalán. E kérdések közül az 1.-5. kérdések lényegében beépülnek a közös megbízás 1. kérdésébe, főképpen tekintettel az 5. kérdést kiegészítő magyarázatra (az ügyben vitatott nyomvonal tervek szerzói jogi védelme, különös tekintettel a tervek nagyfokú jogi-műszaki meghatározottságára).

9. A K/3. melléklet 6. kérdését az eljáró tanács a közös megbízás 1. kérdésébe beleérti, és megválaszolására kitér.

10. A K/3. melléklet 7. és 8. kérdését az eljáró tanács a közös megbízás 2., és 3. kérdésének megválaszolása során válaszolja meg.

11. A K/6. melléklet a K/2/2. mellékletet követően keletkezett irat, amelyben az egyik megbízó, az O. Zrt. (a továbbiakban: O.)

- i. észrevételeket tesz a közös megbízás tervezetéhez (K/6, A), B), C) – 1.o.), majd
- ii. D) alatt kifejti, hogy csak a közös megbízás tervezete 2.a) kérdésével ért egyet, az egyéb kérdések esetében vagy a kérdésfeltevés módját, vagy a kérdés tartalmát kifogásolja,
- iii. a közös megbízás tervezetében kifejtett állásponttól eltérő általános, és konkrét véleményt (szempontokat) fogalmaz meg, és
- iv. javasolja ezek figyelembe vételét (K/6., 2.o. első bekezdés).

12. Az eljáró tanácsnak nincs tudomása arról, hogy a másik megbízó (a továbbiakban: NIF) ezen észrevételre adott-e írásba foglalt választ.

13. A K/2/2 mellékletben és a K/6 mellékletben kifejtett előadások között jelentős különbség van, mindazonáltal az O. Zrt. a K/6 mellékletben nem állt el a közös megbízástól, csupán azt egyoldalúan kiegészítette.

14. Ezt követte a közös megbízás (2009. szeptember 14.), amely tartalmazza a két fél aláírását.

15. Az eljáró tanács abból indul ki, hogy a közös megbízás a két fél véglegesen egyeztetett kérdéseit tartalmazza, és ezeket válaszolja meg, lehetőleg kitérve az előzmény iratokban (K/2/2., K/6 mellékletek) felvetett szempontokra is.

16. Figyelemmel a közös megbízás mediációs jellegére, az eljáró tanács tanulmányozta a felek eltérő jogi álláspontjait tartalmazó iratokat is (T. Zrt. - K/2/1, O. Zrt. - K/3-K/5 mellékletek)

Előzetes megállapítások

17. Az eljáró tanács előre bocsátja, hogy a vélemény az alábbiakban

- a. terven építészeti-műszaki tervdokumentációt, azaz annak minden olyan tervelemet ért, amelynek a szerzői jogi védelemre alkalmassága vizsgálható,
- b. minden utat építménynek tekint, amelynek tervezése építészeti- műszaki tervezési tevékenységet jelent,
- c. úton köz-vagy magánutat⁴ ért, amely egyaránt lehet a közforgalom számára nyitott, vagy attól elzárt.

18. Az előre bocsátott megállapítások a nyomvonal tervek szerzői jogi minősítését segítik, noha azt értelemszerűen nem döntenek el.

Ad a. és b.

19. Ezen előzetes megállapítások jogi indoka az, hogy jogszabály alapján az út (bármilyen út) építménynek minősül, és az „építési jog” meghatározza a tervdokumentáció fogalmát, amely bővebb, mint a terv.

20. Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (Éptv.) 1. § (1) bekezdés c) pontja alapján a törvény hatálya kiterjed az épített környezet alakítása és védelme körébe tartozóan: (...) az épületek, műtárgyak (a továbbiakban együtt: építmények), (...) építési előírásainak kialakítására, a d) pont szerint az építmények építészeti-műszaki tervezésére (a továbbiakban: építészeti-műszaki tervezés).

21. A (2) bekezdés világossá teszi, hogy a törvényt a sajátos építményfajták (...) tekintetében a rájuk vonatkozó külön törvényekkel, kormányrendeletekkel együtt, a bennük foglalt kiegészítésekkel és eltérésekkel kell alkalmazni.

22. Ezen utaló szabály alapján vizsgálja az eljáró tanács alább az „útjogi” szabályokat is.

---

⁴ Közlektv. 32. § (1) Az úthálózat közutakból és a közforgalom elől el nem zárt magánutakból áll. Az állami tulajdonban lévő közutak országos közútnak, a helyi önkormányzatok tulajdonában lévő közutak helyi közútnak minősülnek. Magánútnak minősülnek a természetes személyek, jogi személyek és a jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok tulajdonában álló területen lévő utak. Magánútnak minősül továbbá az állam vagy az önkormányzat tulajdonában álló területen lévő, közforgalom elől elzárt út, továbbá az állam tulajdonában, valamint a vízügyi igazgatási szerv kezelésében lévő elsőrendű árvízvédelmi fővonalakon a kerékpáros forgalom számára megnyitott út.

23. A 2. § 8. pontja alapján kétséget kizáróan megállapítható, hogy az út is építmény. „Építmény: építési tevékenységgel létrehozott, illetve késztermékként az építési helyszíntre szállított, - rendeltetésére, szerkezeti megoldására, anyagára, készütségi fokára és kiterjedésére tekintet nélkül - minden olyan helyhez kötött műszaki alkotás, amely a terepszint, a víz vagy az azok alatti talaj, illetve azok feletti légtér megváltoztatásával, beépítésével jön létre. Az építményhez tartoznak annak rendeltetészerű és biztonságos használatához, működéséhez, működtetéséhez szükséges alapvető műszaki és technológiai berendezések is (az építmény az épület és műtárgy gyűjtőfogalma).”

24. A 32. § (1) bekezdés szerint a nyomvonal-tervezés építészeti-műszaki tervezési tevékenység, hiszen ide tartozik „az építmény (...) megépítéséhez, bővítéséhez, felújításához, átalakításához, helyreállításához, korszerűsítéséhez, lebontásához, elmozdításához, rendeltetésének megváltoztatásához szükséges építészeti-műszaki tervdokumentáció elkészítése”.

25. A (11) bekezdés alapján „az építészeti-műszaki tervdokumentáció az építési tevékenység megvalósításához - pályázathoz, tervpályázathoz, tervtanácshoz, engedélyezéshez, ajánlatkéréshez, építőipari kivitelezéshez, állapotfelméréshez, állapot vagy megvalósítás dokumentálásához - szükséges terveket, dokumentumokat tartalmazza”.

26. Az eljáró tanács megjegyzi, hogy az új Ptk elfogadott javaslata a tervezési szerződés közvetett tárgyává a tervdokumentációt teszi.⁵

27. A fenti levezetést az „útjog” sem cáfolja.

28. A közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény (Közlektv.) csak a közúti közlekedés, mint szabályozási tárgy szempontjából határozza meg az út, az út műtárgya és tartozéka fogalmait.⁶ Ugyanakkor az út tervezésére, az építészeti- műszaki tervdokumentáció magánjogi minősítésére rendelkezést nem tartalmaz, sőt utal az egyéb alkalmazandó engedélyezési eljárásokra (pl. 29/B. §). (A releváns útjogi rendelkezéseket alább, az alkotói szabadság korlátozása, és a hivatalos irati jelleg körében értékeli az eljáró tanács.)

Ad c.

---

⁵ [Új Ptk] 5:221. § [A tervezési szerződés]

(1) Tervezési szerződés alapján a tervező a megrendelő által igényelt tervezői munka elvégzésére és az elkészített dokumentáció átadására, a megrendelő pedig annak átvételére és díj fizetésére köteles.

⁶ Közlektv. 47. § A törvény alkalmazásában:

h) Út: a járművek és a gyalogosok közlekedésére, vagy csak a járművek, illetve csak a gyalogosok közlekedésére szolgáló, e célra létesített vagy kijelölt közterület, illetőleg magánterület (közút, magánút). Magánútnak kell tekinteni az állam vagy az önkormányzat tulajdonában álló területen lévő, közforgalom elől elzárt utat is.

j) Az út műtárgya: a híd, a pontonhíd, a hajóhíd, a felüljáró, az átereszt, az alagút, az aluljáró, a támfal, a béléstfal, az út víztelenítését szolgáló burkolt árok, csatorna vagy más vízvezető létesítmény. A két méternél nagyobb nyílású áthidaló műtárgy: híd, a két méternél kisebb nyílású áthidaló műtárgy: átereszt.

k) Az út tartozéka: a várakozóhely, pihenőhely, a vezetőoszlop, a korlát, az útfenntartási és közlekedésbiztonsági célokat szolgáló műszaki és egyéb létesítmény, berendezés (így különösen jelzőtábla, jelzőlámpa, segélykérő telefon, parkolójegy-kiadó automata, sorompó), a zajjárnékoló fal és töltés, hóvédő erdősáv, fasor vagy cserjesáv (védelmi rendeltetésű erdő), valamint a közút határától számított két méter távolságon belül ültetett fa, az összefüggő üzemi gyümölcsöshöz tartozó fák kivételével, az út üzemeltetéséhez szükséges elektronikus hírközlő eszközök és hálózatok.

29. Szerzői jogi értelemben az utak az azok létesítését megelőzően és annak során készített/ átdolgozott tervek térbeli többszörözései, „megépítései”.⁷ Polgári jogi szempontból az országos közutak kizárólagos állami tulajdon tárgyai, és e minőségükben forgalomképtelenek.⁸ A helyi közutak főszabályként az önkormányzati törzsvagyon forgalomképtelen tárgyai.⁹

30. Ez annyit jelent, hogy az utak és így az utak tervezésének jogi szabályozása is többféle közérdek metszéspontjában áll. A legfontosabb, és legáltalánosabb közérdek a kommunikáció (itt: közlekedés, személy- és árumozgás szabadsága) dologi feltételeinek a biztosítása. Ebből adódó egyik részközérdek kifejeződése a köztulajdon (ez a magánutak esetében nem érvényesül). A másik részközérdek a közforgalom biztosítása és biztonsága (ez minden, a közforgalom számára nyitva álló út esetében igaz, és a közlekedésbiztonsági részközérdek kihat a magánutakra is). A harmadik a közvetlenül a második részközérdekből levezethető műszaki egységesség követelménye.

31. E közérdekeket közvetlenül a szerzői jogi szabályozás értelemszerűen nem fejezi, nem is fejezheti ki. Ez a jelen ügyre nézve annyit jelent, hogy a magán- és közút között az út tervei szerzői jogi védelme szempontjából nincs különbség. (Az más kérdés, hogy a közút, és még inkább a gyorsforgalmi út tervezése során a terv többféle hivatalos irati funkcióba is kerülhet.)

32. A szerzői jogban a szerző (szerzői jogosult) törvényben rögzített kizárólagos jogát közérdekből vagy a szerzői jogi védelem alóli belső kivétel (pl. hivatalos irati kivétel) zárja ki, vagy a szerzői jog közérdekű belső kivételei és korlátjai korlátozzák (pl. szabad felhasználás hatósági, bírói eljárásban). Ugyanakkor a jogrendszer belső egysége és általánosabban az Alkotmány érvényesülése azt a követelményt támasztja, hogy ne oltsák ki egymást az eltérő szabályozási célokat megvalósító normák. Ahol a kioltás kockázata jelentkezik (pl. tulajdonos dologi joga és a szerző kizárólagos joga ütközése), ott vagy általános magánjogi elvek (elsősorban a joggal való visszaélés tilalma) alkalmazása, vagy az adott jogok gyökerét jelentő alapjogok ütközését feloldó alkotmánybírósági döntés segíthet.

A közös megbízás kérdéseinek a szerzői jogi tartalma

33. Az eljáró tanács a megbízásba foglalt jogkérdések lényegét a következőkben látja:

34. Fennáll(hat)-e az utak, ezen belül elsősorban az autópályák (gyorsforgalmi utak) nyomvonalá terveinek és a megvalósított nyomvonalaknak (tehát az utaknak) a szerzői jogi védelme, és ha igen, milyen szerzői műtípusba tartoznak?

35. Ha a szerzői jogi védelem fennállhat,

i. hogy alakul a szerző (szerzői jogosult) és a jogszerű felhasználó=megrendelő=tulajdonos jogállása az utak megvalósítása (kivitelezése), át-

⁷ Sztj. 18. § (2) (...) Az építészeti alkotások esetében többszörözés a tervben rögzített alkotás kivitelezése és utánépítése is.

⁸ Ptk 172. § d), 173. § a).

⁹ 1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról

79. § (1) Törzsvagyonnak az az önkormányzati tulajdon nyilvánítható, amely közvetlenül kötelező önkormányzati feladat- és hatáskör ellátását vagy a közhatalom gyakorlását szolgálja.

(2) a) forgalomképtelenek a helyi közutak és műtárgyaik (...). Az önkormányzati törvény több rendelkezése is a helyi közutak kezelését önkormányzati feladatnak minősíti.

, illetve továbbépítése kapcsán a hatósági engedélyezéssel összefüggő felhasználás során?

ii. ha sor kerül az eredeti tervek megváltoztatására az előző albekezdésben említett, az útmegvalósítással összefüggő engedélyezéssel érintett felhasználáson túlmenően, ahhoz szükséges-e az eredeti szerző (szerzői jogosult) engedélye, azaz az át/továbbtervezés „szabadon” megrendelhető-e az eredeti jogosulttól különböző személytől?

Válasz az 1. kérdésre

A kérdés:

36. Megállapítható-e az autópályák térbeli nyomvonalának, az egyéni eredeti alkotásjellege? Melyek a meghatározó szerzői jogi elméleti és gyakorlati szempontok, ha az egyéni eredeti alkotásjellegét akarjuk vizsgálni autópályák, és azok tervei, illetve speciálisan az autópályák térbeli elhelyezkedését meghatározó nyomvonaltervek esetén? Kérjük a Tisztelt SzjSZT-t, hogy az UNITEF jogi véleményében szereplő tájépitészeti és térképészeti alkotásjelleg kérdésében is foglaljon állást, tehát abban, hogy az autópálya nyomvonala tájépitészeti és térképészeti alkotásnak minősül-e?

A válasz:

37. Ahhoz, hogy megválaszolható legyen az a kérdés, hogy az utak nyomvonalának terve (és így esetlegesen maguk a megvalósított utak nyomvonala) szerzői jogi védelemben részesülhet-e, az alábbi részkérdéseket kell megválaszolni.

38. Ráolvasható-e a szóban forgó művekre, hogy azok az irodalom, a tudomány és a művészet alkotásai [Szjt. 1. § (2) bek.] körébe tartoznak? A műtípusok példálózó felsorolásába a nyomvonal tervek beletartoznak-e? Az utóbbi részkérdés azonban nem feltétlenül lényeges, mert a védelemben részesülő alkotások köre nem zárt (a védelem fennáll függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e – az adott műtípust, v.ö. Szjt. 1. § (2) bekezdés). Ha azonban a vizsgált művek besorolhatók a példálózó felsorolás alapján, ez útmutatást ad arra is, hogy kétség esetén milyen jellegű alkotásokat tart a jogalkotó a szerzői jogi védelem körébe tartozónak.

39. Igenlő válasz esetén további részkérdés, hogy az Szjt 1. § (3) bekezdése szerinti pozitív védelmi feltételeknek megfelelhetnek-e a nyomvonal-tervek? Itt kell kitérni a tájépitészeti és térképészeti alkotásjelleg kérdésére is.

40. Ha a fenti két részkérdésre adott válasz szerint a szerzői jogi védelem elvileg fennállhat, meg kell vizsgálni, hogy a hivatalos irati funkció [Szjt. 1. § (4) bekezdés] a védelmet nem zárja-e ki.

Az első rész kérdésre adott válasz

41. A felek között vita áll fenn arról, hogy milyen jellegű alkotásról van (lehet) szó az utak nyomvonalai esetében.

42. Az O. Zrt. szerint az út nyomvonalának terve az Éptv. szerinti, az épített környezetet alakító építmény tervével azonos, és a hivatalos irati funkció e védelem meglétét nem érinti. A T. Zrt. szerint a hivatalos irati funkció „a közút-, illetve autópálya tervek (...) illetve a megvalósult létesítmények szerzői jogi védelmét” túlnyomórészt kizárja, a szerzői jogi műtípus kérdését ezért a NIF álláspont nem fejti ki (K/2/1, 6, 7.o.).

43. *„A szerzői jog azt illeti, aki a művet megalkotta [szerző]” [Szjt. 4. § (1) bekezdés]. „A szerzőt a mű létrejöttétől kezdve megilleti a szerzői jogok - a személyhez fűződő és a vagyoni jogok – összessége” [Szjt. 9.§ (1) bekezdés]. E rendelkezésekből az következik, hogy a szerzői jogi védelem fennállása szempontjából a mű megalkotásának időpontja az irányadó.*

44. Ha ebben az időpontban van olyan alkotás, amely megfelel az Szjt. 1. § (2) és (3) bekezdés szerinti követelményeknek, és nem áll fenn az Szjt 1.§ (4) bekezdése szerinti hivatalos irati funkció, akkor a nyomvonal tervek, és az ezeket megvalósító nyomvonalak szerzői művek.

45. Az Szjt 1. § (3) bekezdés felsorolja az építészeti alkotást és annak tervét, továbbá a műszaki létesítmény tervét [k) és l) pont]. Ebből nyilvánvaló, hogy a funkcionális alkotások tervei eleve nincsenek kizárva a szerzői jogi védelemből.

46. Ha az 1. § (2) bekezdés alapján azt kell eldönteni, hogy irodalmi, művészeti, vagy tudományos alkotásokról van-e (lehet-e) szó, figyelembe kell venni, hogy ezek az alkotásnemek a kifejezőmódjuk tekintetében védett szellemi alkotások legszélesebb értelemben vett, egymással jelentős átfedésben lévő területei. Az Szjt. egyik alapjául szolgáló nemzetközi egyezmény, a Berni Unió Egyezmény (BUE) külön a tudományos műveket nem is említi a példálózó felsorolás bevezető részében, és így az irodalmi művek közé tartozónak minősíti az építészeti terveket és más írásműveket. A BUE ¹⁰ 2. Cikk (1) bekezdése szerint ugyanis *„az irodalmi és művészeti művek kifejezés felőleli az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotását, tekintet nélkül a mű létrehozatalának módjára vagy alakjára, tehát lehet (...) más írásmű; (...) építészeti mű, (...) földrajzi, tereprajzi, építészeti vagy tudományos vonatkozású tervek (...)”* A magyar jogban véleményünk szerint a nyomvonal- tervek (építészeti-műszaki tervdokumentációk) az alkalmazott tudományos művek és a szakirodalom határterületére tartozó művek.

47. Mivel az eljáró tanács terven az építészeti-műszaki tervdokumentáció szerzői jogi védelemre alkalmasság szempontjából számító elemeit érti, ezért mind az Szjt 1. § (2) bekezdés k), mind az l) pont szerinti terveket műként szerzői jogi védelemre érdemes alkotásoknak tekintni, ha fennállnak a szerzői jogi védelem pozitív feltételei.

---

¹⁰ 1975. évi 4. törvényerejű rendelet az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény Párizsban, az 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szövegének kihirdetéséről

48. Ez az álláspont alátámasztható bírói és szakértői gyakorlattal is. Az EBH2000. 382 számon közzétett döntés szerint az egyéni, eredeti jellegű, önálló és kreatív gondolatiságot tükröző építészeti terv az az alkotás, amelynek tervezőjét szerzői jog illeti meg.¹¹

49. Az SzJSzT 25/03. számú szakvéleménye szerint „a tervezés eredménye mintegy fogalmilag szerzői mű, mégpedig általában építészeti alkotás, épületegyüttes, városépítészeti együttes, műszaki létesítmény vagy ipari tervezőművészeti alkotás terve lehet, ha a terv megfelel a szerzői jogi védelem pozitív kritériumainak.”

50. A nyomvonal –terv szerzői jogi minősítéséhez legközelebb az SzJSzT gyakorlatában a gokart pályarajz (=gokart útvonal-terv) szerzői jogi minősítése áll. A 31/2006. sz. ügyben az eljáró tanács megállapította a gokart pályarajz szerzői jogi védelmét. (Az ügyre az egyéni-eredeti jelleg kapcsán még visszatér az eljáró tanács.) Műszaki létesítmény, illetve épület (épületegyüttes) terveiről számos, különböző kérdésekre adott állásfoglalásban állapította meg az SzJSzT, hogy azok alkalmasak a szerzői jogi védelemre.¹²

51. A védelem általában való fennállásának lehetőségét a külföldi szerzői jogokat elemző szakirodalom is elismeri. Az osztrák szerzői jogban a szerzői műnek objektíve műalkotásnak kell lennie, de a művészet (Kunst) legszélesebb értelmében véve. Elegendő az alacsony alkotásszint, manapság már nem kell egy bizonyos „Werkhöhe”.¹³ Műszaki építmények, például hidak és tájépítészeti alkotások is lehetnek védettek.¹⁴ A német szerzői jogban „céljától függetlenül bármilyen építmény lehet szerzői jogi védelem tárgya”.¹⁵

52. Az első kérdésre tehát az az eljáró tanács válasza, hogy a nyomvonal-tervek az alkalmazott tudomány vagy a (szak) irodalom körébe tartozó művek, amelyek elsősorban építészeti alkotás, másodsorban pedig műszaki létesítmény terveként részesülhetnek szerzői jogi védelemben.

A második részkérdésre adott válasz

53. A következő részkérdés az, hogy megvalósulhat-e „a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jelleg” a nyomvonal-tervek esetében.

54. A NIF szerint a nyomvonal-tervek jogi-műszaki meghatározottsága bizonyos kivételektől eltekintve (K/2/1, 7.o.) kizárja a szerzői jogi védelmet. Az UNITEF álláspontja szerint (K/3, III.) a jogi-műszaki meghatározottság mindig ad alkotói választási lehetőséget.

55. A kérdés általánosítva úgy tehető fel, hogy a használati/funkcionális művek esetében a művet meghatározó követelmények kizárják-e a tartalom egyéni-eredeti jellegű, alkotó kifejezését, amely a védelem pozitív előfeltétele, hiszen a szerzői jogi védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől.

¹¹ A döntés TB járulék-ügyben született. Lényege, hogy a szerzői alkotó tevékenységet nem kifejtő műszaki rajzolóknak fizetett díj nem minősül szerzői jogdíjnak.

¹² 04/2009, 9/2008/1, 22/2008/01, 6/2007, 24/2007/01, 02, 25/2007/2, 11/2006, 14/2006, 24/2006, 30/2006, 31/2006., 4/2005, 18/2005, 26/2004, 30/2004, 11/2003, 27/2002, 29/2002, 35/2002, 2/2001, 19/2001, 39/2001
de:SZJSZT 18/2005- Olimpiai Központ tanulmánytervezet szerzői jogi védelme, az eljáró tanács szerint a tanulmánytervezet nem mű, „lényegében a szerző erre vonatkozó elgondolásának többféle lehetőségeket egybefogó leírása, nem pedig valamilyen műszaki berendezés alkotó jellegű megtervezése, a térben kivitelezendő létesítmény kétdimenziós kifejezéseként. Ennél fogva építészeti alkotás vagy épületegyüttes tervének sem minősül. A csatolt tervezet nem több mint egy elgondolás felvázolása...”

¹³ Michel M. Walter: Österreichisches Urheberrecht, Wien, Verlag Medien u. Recht, 2008 (a továbbiakban: Walter) 55. és 58.o.,

¹⁴ Walter: Rnr. 105.o., 193 és idézett jogesetek.

¹⁵ Schrickler: Urheberrecht. Kommentar. 3. Auflage 2006 Verlag C.H Beck, München (a továbbiakban: Schrickler).113.o., § 2, Rnr. 149.

56. Emiatt azt kell vizsgálni, hogy rendelkezésére áll-e a nyomvonal-terv alkotójának a kötöttségek között olyan alkotói játéktér, amelyet kitölthet. Ha ilyen játéktér van, csak esetről-esetre lehet eldönteni, hogy azt a tervező egyéni- eredeti jelleggel bíró szellemi alkotással kitöltötte-e.

57. A funkcionális művek kötöttségével az SzJSzT több véleményben is foglalkozott. A 27/01. számú szakvélemény a műszaki szakértői véleményekről azt állapította meg, hogy azok számos szempontból kötöttek,¹⁶ ennek ellenére „a szakvélemény lehet a szerzői jogi védelem feltételeinek megfelelő, tehát a szerző alkotó tevékenységéből származó egyéni, eredeti jelleggel bíró tudományos (szakirodalmi) mű”.

58. Az SzJSzT a 31/2006. sz. „go-kart pályarajz” ügyben kifejtette, hogy „a beruházási programterv részét képező pályarajzolat – a közbelső átkötések és a pályakörnyezet feltüntetésének esetleges hiánya esetén is – önmagában is védett szerzői alkotás. A pálya megtervezése során nem csak egy pályáiv kialakítása volt lehetséges, a többféle lehetséges mód közül pedig a tervezők határozták meg a programtervben szereplő végleges változatot. Bár a szakmai biztonsági előírások a pálya tervezését bizonyos mértékben, szükségszerűen valóban determinálták, ezek összességében nem állítottak olyan korlátozást a tervezők elé, amelyek miatt az elkészült pályarajz pusztán egy egyszerű, szellemi alkotótevékenység híján készült teljesítménynek minősülhetne.

59. *A pályarajz kialakítása önálló tervezői döntések sorozatát igényelte, ezért annak egyedisége, eredetisége és ebből következően azon a szerzői jogi védelem fennállása egyértelműen megállapítható.*”

60. A nyomvonal tervek esetében a műszaki, jogi kötöttségek a go-kart pálya tervezéséhez nyilvánvalóan hasonlóak. Az eljáró tanács először a jogszabályi, majd a rendelkezésére bocsátott kötelező műszaki előírásokban megjelenő kötöttségeket vizsgálta meg a K/10 melléklet, a K/2 Melléklet, és a K/3 melléklet alapján.

61. Ezek a jogszabályok és műszaki előírások tartalmazzak:

- kötelezően betartandó elemeket (pl.: alkalmazható útburkolati jelek színe, formája és mérete),
  - kötelezően betartandó alsó és/vagy felső korlátokat (pl.. minimális körívsugár, maximális emelkedő),
- valamint ajánlásokat.

62. Az első körbe tartozó elemek tekintetében a tervezőnek nincs mérlegelési lehetősége (azt a lehetőséget, hogy adott esetben kérhet/kaphat szabvány alóli felmentést, figyelmen kívül hagyható). Ez azt eredményezi, hogy például egy csomópont helyszínrajzát, annak forgalomtechnikai, felfestési tervének elkészítésének igényével több tervező is megkaphatja,

---

¹⁶ Szjszt 27/01, 2.o.”Ezek (a kötöttségek) a következők lehetnek:

- a szakértőnek feltett kérdések,
- a műfajhoz tartozó kötelező megfigyelés,
- a megfigyelés eredményének tényszerű rögzítése, azaz a ténymegállapítás,
- a források (pl. alapul szolgáló iratok) ismertetésének kötelező, kötött jellege,
- a kérdésekre adandó konkrét, összefoglalt válaszok követelménye,
- a műfaj által diktált tömörség,
- átfogóan nézve pedig a szakértői stílus, ezen belül pl. az illető tudományág vagy szakma által kötelezően alkalmazott kifejezőmód, jelölések kötöttségei.”

az eredmény szempontjából nem lehet eltérés az elkészült tervek között, mert minden tervezőnek ugyanazokat az elemeket kell alkalmaznia, rögzített távolságokat kell betartania. Így tehát vannak olyan tervezési részek és elemek, amelyek esetében kizárt az egyéni-eredeti jelleget. Látni kell azonban, hogy ilyen tervezési tevékenység csak valamilyen, már kész műre nézve végezhető. Tehát egy új létesítmény tervezése során is előbb egyedi tervezési eljárással kell elkészíteni a csomópont helyszínrajzát ahhoz, hogy azon a kötelezően betartandó elemek elhelyezhetők, alkalmazhatók legyenek.

63. A második csoportba tartozó elvárások korlátozzák a tervezőt, de egyedi elgondolásainak lehetőségét, önállóságát semmiképpen nem vonják el. Erre példát az egyetemi képzés gyakorlata ad. A hallgatók – amikor először találkoznak ezzel a tervezési gyakorlattal – évről évre ugyanazokat a tervezési alaptérképeket kapják meg és lényegében azonos módon történik a tervezéssel kapcsolatosan betartandó szabályokra, korlátokra vonatkozó ismeretek átadása is. Az elkészült feladatok ennek ellenére eltérőek, egyediak lesznek. Csak abban az esetben lesz két feladat azonos, ha az másolás eredménye. Éppen ez a tény teszi lehetővé a hallgató munkájának egyfajta ellenőrzését is.

64. Azt is érdemes vizsgálni, hogy rendelkezik-e egyéni-eredeti jelleggel egy terv abban az esetben, ha minden részletében csak a korlátok szélső határának megfelelő tervezési elemeket tartalmaz. Az eljáró tanács véleménye szerint igen, mert az előírás korlátai között a tervező szabadon dönt az általa alkalmazott paraméter betartásának módjáról, döntésének egyik lehetősége a szélsőértékek teljes kihasználása. Ez abban az esetben is így van, ha ilyen utasítást kap a megrendelőtől. Ez alól csak az jelentene kivételt, ha a megrendelő az elkészítendő terv összes paraméterét rögzíti, amit viszont csak úgy tud megtenni, ha már egy megtervezett változat a rendelkezésére áll. Ezen értelmezés szerint az képzelhető el, hogy egy kiviteli terv, mindazon részletei tekintetében, amit már az engedélyezési terv tartalmazott, illetve amelyekre nézve rögzített paraméter szerint kell tervezni, adott esetben nem minősül egyéni-eredeti alkotásnak.

65. Az ajánlások egyértelműen nem zárják ki a tervezői alkotói játékteret.

66. Figyelmen kívül hagyta tehát az eljáró tanács azokat a jogi kööttségeket, amelyek az út létesítésére („átalakítására”) vonatkozó olyan jogszabályokban öltenek testet, amelyeknek tartalma pusztán annyi, hogy az út honnan hova vezessen, az milyen típusú, milyen hosszú legyen, és hány sávból álljon. Ilyen például a Magyar Köztársaság gyorsforgalmi közúthálózatának közérdekűségéről és fejlesztéséről 2003. évi CXXVIII. törvény 1. sz. Melléklete, amelyből egy példa: „*M6 M0-Erdi tető között [típusa]: Autópálya [sávok száma]: 2x2 [út hossza km-ben]: 8.*

67. Hasonló, az Éptv. szerinti, jogszabályi formát (önkormányzati rendelet, illetve határozat) igénylő településrendezési eszközök¹⁷ közé tartoznak az elsősorban

---

¹⁷ Éptv. 2. § E törvény alkalmazásában:

20. Szabályozási terv: az a településrendezési terv, amely a település közigazgatási területének felhasználásával és beépítésével, továbbá a környezet természeti, táji és épített értékeinek védelmével kapcsolatos sajátos helyi követelményeket, jogokat és kötelezettségeket megállapító építési előírásokat térképen, **rajz formájában** ábrázolja.

28. Településrendezési terv: a településszerkezeti terv, a szabályozási keretterv és a szabályozási terv.

7. § (3) A településrendezés eszközei:

a) a településfejlesztési koncepció, amelyet a települési önkormányzat képviselő-testülete határozattal állapít meg (2. § 27. pont);

„szöveges” eszközök (településfejlesztési koncepció, településrendezési terv, és a szabályozási keretterv ilyen részei). A rajz jelleg miatt kissé erősebb jellegű kötöttséget jelentenek a szabályozási tervek.¹⁸

68. E jogszabályok csupán olyan paramétereket jelentenek, mint egy szakirodalmi mű megrendelése esetén a téma/tárgy különböző részletességű meghatározása, és nyilvánvalóan csak jelentéktelen mértékben érintik a tervező alkotói szabadságát az egyes nyomvonal vezetési megoldások kidolgozásában.

69. A Közlektv. 11. § (2) bekezdése meghatározza az úttervezés szempontjait, de alkotói korlátozást alig jelent.¹⁹

70. Ugyanilyen megállapítást kell tenni az Éptv-re is.²⁰ Érdemes itt a 36. § (1) bekezdés h) pontját kiemelni: az építési engedély megadásának egyik feltétele, hogy „ a

---

b) a településszerkezeti terv, amelyet az önkormányzati településfejlesztési döntés figyelembevételével a települési önkormányzat képviselő-testülete dolgoztat ki, és határozattal állapít meg (2. § 28. pont);

c) a helyi építési szabályzat és a szabályozási terv, amelyet a településszerkezeti terv alapján a települési önkormányzat képviselő-testülete dolgoztat ki, és rendelettel állapít meg (2. § 11. és 20. pont).

(9) A megállapított helyi építési szabályzatban és a jóváhagyott szabályozási tervben foglaltakat az érintett közigazgatási szerveknek a hatáskörüket érintő ügyekben eljárásaik során érvényesíteniük kell. Az (1)-(9) bekezdésben foglalt rendelkezéseket a (10) bekezdésben foglalt kivételekkel a településrendezési eszköz módosítása esetén is alkalmazni kell.

¹⁸ Éptv.20.§ 2. § E törvény alkalmazásában:

20. Szabályozási terv: az a településrendezési terv, amely a település közigazgatási területének felhasználásával és beépítésével, továbbá a környezet természeti, táji és épített értékeinek védelmével kapcsolatos sajátos helyi követelményeket, jogokat és kötelezettségeket megállapító építési előírásokat térképen, rajz formájában ábrázolja.

¹⁹ Közlektv. 11. § (1) Az utakat úgy kell fejleszteni, hogy a közutak (országos közutak, helyi közutak) és a közforgalom elől el nem zárt magánutak összefüggő rendszert alkossanak.

(2) A közutak térségi hálózatának tervezése során - a közutak nyomvonalának kijelölésénél, az útkategória és keresztmetszeti megoldás kiválasztásánál, valamint a megvalósítás időbeli ütemezésénél - a következő gazdasági, társadalmi és környezeti szempontokat és hatásokat kell együttesen értékelni, és figyelembe venni:

a) a létesítés, a felújítás, az üzemeltetés és a használat közvetlen társadalmi költsége,

b) a közlekedés-biztonsági szempontból várható hatások,

c) a települési környezetre gyakorolt hatások,

d) a természeti és kulturális örökségi értékekre, természeti területekre, tájakra és Natura 2000 területekre, valamint a természeti erőforrásokra, különösen a termőföldre gyakorolt hatások és kockázatok,

e) az elérhetőség-javulásból fakadó térségi gazdaságélénkítő hatás,

f) nemzetközi együttműködés elősegítése,

g) a hátrányos térségek, települések felzárkóztatásának célja,

h) az országos, regionális, kiemelt térségi, megyei, valamint helyi területfejlesztési és -rendezési célok,

i) a közúthálózat-fejlesztéssel szorosan összefüggő egyéb sajátos szempontok, különös tekintettel a honvédelmi, idegenforgalmi és vidékfejlesztési szempontokra.

²⁰Éptv. 3. § (1) Az épített környezet alakítását és védelmét:

a) a jogszabályokkal összhangban álló településrendezési és építészeti-műszaki tervek alapján,

b) a jogszabályokban előírt építészeti, műszaki, biztonsági, egészségügyi, rendeltetési és használati, továbbá környezet- és természetvédelmi követelményekkel összhangban,

c) a humánus környezetre és az esztétikus kialakításra tekintettel, valamint

d) a résztvevők együttműködésével

kell megvalósítani.

5. § A miniszter és a tervtanácsok feladatai, a 31. § (1) (2) és (4) bekezdése szól az építmény elhelyezése, bővítése stb. során biztosítandó szempontokról,

A leginkább „korlátozó szabályt az (5) bekezdés tartalmazza: „Mind az építmény elhelyezése, mind pedig a külső megjelenését befolyásoló kialakítása, átalakítása, bővítése, felújítása, helyreállítása során különös figyelmet kell fordítani a táj- és településkép, a beépítési vagy az építészeti jellegzetesség és látvány, a helyi jelleg védelmére, az épített örökség védett értékeinek érvényesülésére.” A 36.§ tartalmazza az építési engedély

tervező nyilatkozott arról, hogy az általa elkészített építészeti-műszaki tervdokumentáció jogszabályokban meghatározott alapvető követelmények teljesítését biztosító nemzeti szabványokkal azonos vagy azokkal egyenértékű műszaki megoldást tartalmaz „(…).

71. Ez pedig annyit jelent, hogy a tervező szabadsága a szabványtól való eltérésre is kiterjed, ha igazolja, hogy megoldása azzal egyenértékű.

72. A Magyar Köztársaság gyorsforgalmi közúthálózatának közérdekűségéről és fejlesztéséről 2003. évi CXXVIII. törvény fent nem említett egyéb rendelkezései szerzői jogi szempontból csak a nyomvonal-tervek hivatalos irati funkciójáról szóló rendelkezéseket tartalmaz, a tervek tartalmát nem szabályozza.

73. Az alacsonyabb szintű jogszabályok közül az utak forgalomszabályozásáról és a közúti jelzések elhelyezéséről szóló 20/1984. (XII. 21.) KM rendelet, és az útburkolati jelek tervezési és létesítési előírásairól szóló 11/2001. (III. 13.) KöViM rendelet értelemszerűen tartalmaz közlekedésbiztonsági szempontú kötöttséget, de az út vonalvezetésének tervezésében ez nem zárja ki az alkotói, egyéni-eredeti jellegű választást.

74. Külön kell említeni az állami tulajdonba tartozó országos közlekedési hálózattal, valamint az országos közlekedési hálózat fejlesztésével összefüggő egyes feladatok ellátásáról, továbbá a közlekedési hálózat finanszírozási célokat szolgáló egyes fejezeti kezelésű előirányzatok felhasználásának szabályairól szóló 8/2008. (III. 18.) GKM rendeletet, amelynek 10.§ (4) bekezdés b) pontja rendelkezik arról, hogy *„a műszaki szabályozási feladatokat a KKK (=Közlekedési Koordinációs Központ) a miniszter által kijelölt szakmai szervezet bevonásával látja el, amely feladat végrehajtása során a kiadásra kerülő ügügyi műszaki előírásokat a Magyar Közlöny mellékleteként megjelenő Hivatalos Értesítőben közzé kell tenni.*

Ez annyit jelenthet, hogy az közúti tervezési szabályokat tartalmazó ügügyi műszaki előírások (a továbbiakban: KTSZ) szerzői jogi szempontból „jogszabállyal?” kötelezővé tett szabványnak minősülnek. A KTSZ közzétételére a 3/2009. (V. 8.) KHEM tájékoztatóval (HÉ 2009. 22.) került sor. A tájékoztató tartalmazza, hogy *„az új ügügyi műszaki előírások az országos és helyi közutak, valamint a közforgalom elől el nem zárt magánutak területén is érvényesítendő szempontokat tartalmaznak. Az ügügyi műszaki előírások alkalmazása az*

---

megadásának feltételeit, ezek közül az (1) bekezdés c) pontját érdemes idézni az eljáró tanács véleményének alátámasztására: (...) a tervezett építmény vagy építészeti-műszaki megoldás megfelel

ca) a 31. § (2)-(5) bekezdésében előírt követelményeknek,

cb) az általános érvényű szakmai és a jogszabályokban meghatározott követelményeknek,

cc) az egyes építményekre, területekre védeltséget elrendelő jogszabályoknak és az előzetes hatósági eljárásokban előírt követelményeknek,

cd) az építészeti minőség és értékvédelem jogszabályban meghatározott szempontjainak, valamint

d) az építmény megépítése, rendeltetése, használata, fenntartása nem okoz a környezetében olyan káros hatást, amely

da) a terület rendeltetésének megfelelő és jogszabályban meghatározott mértéket meghaladná,

db) az állékonyt, az életet és egészséget, a köz- és vagyónbiztonságot veszélyeztetné,

e) az építmény rendeltetészerű és biztonságos használhatóságához szükséges

ea) járulékos építmények (közművek, utak, burkolatok, parkolók stb.), illetőleg

eb) közlekedési hálózathoz való csatlakozás, valamint

ec) a közmű- és energiaellátás

a használatbavételi engedély megkéréséig biztosítható, illetve a használatbavételi engedélyezésre rendelkező áll,

országos közutak (...) tervezési feladatok végzése során - a megrendelők és a vállalkozók számára (...) kötelező. Az útügyi műszaki előírások alkalmazása a helyi közutak, továbbá a közforgalom elől el nem zárt magánutak tekintetében ajánlott és indokolt”.

75. Az eljáró tanács kénytelen megjegyezni, hogy a tájékoztató a jogalkotásról szóló törvény alapján nem jogforrás, és kötelező magatartási szabályt nem tartalmazhat, csak „*olyan tényeket és adatokat, amelyek ismerete kötelező*”.²¹ Azt sem tudja az eljáró tanács szó nélkül hagyni, hogy a tájékoztatóval kötelezővé tett és kihirdetett KTSZ-t a hivatalos lap melléklete nem közli, hanem azt külön meg kell vásárolni. Ilyen körülmények között alkotmányosan is aggályos a KTSZ kötelező jellegének elismerhetősége.

76. Szerzői jogi szempontból vizsgálva a KTSZ-t, a kétségesen kötelező jelleg azt jelenti, hogy még abban az esetben is, ha a KTSZ az út nyomvonal tervezési tevékenységre nézve alkotói szabadságot jelentősen korlátozó, vagy kizáró magatartási szabályt tartalmazna, azt – elvileg – nem lehetne olyannak tekinteni, mint amelytől nem lehet eltérni. (Az más kérdés, hogy a gyakorlatban - elsősorban az engedélyezési rezsím miatt - nem valósulhat meg olyan út, amely nem veszi figyelembe a KTSZ-t.). Ez pedig a tervező alkotói szabadsága szempontjából mégis csak külső korlátot jelent.

77. Az eljáró tanács megvizsgálta a KTSZ általános előírásait (1. fejezet), és ezek közül is elsősorban a vonalvezetésre vonatkozó előírásokat (1.6.), ugyanis a felek között elsősorban abban van vita, hogy a vonalvezetés lehet-e egyéni-eredeti jellegű.

78. A KTSZ tartalmaz jelentős kötöttségeket, de általában nem zárja ki a többféle megoldást.

79. A KTSZ szerinti főbb vonalvezetési kötöttségek:

- i. közúthálózatfejlesztési és területrendezési tervek,
- ii. gazdasági, társadalmi és környezeti szempontok előírt vizsgálata,
- iii. -az adott domborzati, táji, adottságok és egyéb kötöttségek (!),
- iv. vonalvezetési paraméterek,
- v. térbeli vonalvezetési szabályok,
- vi. az út tájalakító szerepének mérlegelése,
- vii. a járművezető számára legalább az út osztályba sorolása és a megállási és előzési követelményekhez igazodó, folyamatosan egyértelmű, tájba illő, esztétikus kép adása,
- viii. egyenes, köríves és klotoid átmeneti íves helyszínrajzi vonalvezetés,
- ix. emelkedő, vagy eső hossz- szelvényi egyenesekből, és ezek törését lekerékítő elemekből (körív, parabola) álló vonalvezetés, stb.

80. Hasonló mélységű közlekedésbiztonsági és műszaki szempontú kötöttségek találhatók egyéb KTSZ előírásokban is (pl. a látótávolságok biztosításánál, a keresztszelvény kialakításánál, az útkorona elemei alakításánál). Meg kell jegyezni, hogy jelenleg nincs érvényes műszaki előírás a külön szintű csomópontok tervezésére, mert azt közvetlenül

---

²¹ 1987. évi XI. törvény a jogalkotásról

[Jogi iránymutatás]

55. § (1) A miniszter és az országos hatáskörű szerv vezetője irányelvet és tájékoztatót adhat ki.

(3) A tájékoztató olyan tényt és adatot közöl, amelyet a jogszabály végrehajtásáért felelős szervnek a feladata teljesítéséhez ismernie kell.

(4) Az irányelv és a tájékoztató az azt kiadó szerv hivatalos lapjában közzétehető.

megjelenése előtt visszavonták. Ugyanakkor a KTSZ több helyen külön előírásra utal. Ebből következően a KTSZ nem szabályoz teljes körűen, ugyanakkor nincs érvényes másik előírás. Ha elfogadnánk, hogy a terv minden elemét jogszabály és műszaki előírás köti, ebből még az is levezethető lenne, hogy nem tervezhető külön szintű csomópont, holott ilyeneket terveznek, és engedélyeznek.

81. Egyes esetekben található eltérést, többféle megoldást lehetővé nem tevő előírás, ilyen pl. a forgalmi sávok oldalesési mértéke.

82. Az önkormányzatok részére a Közutak Tervezési Szabályzatára vonatkozóan kiadott, tárcaközlönyben megjelent korábbi KHVM tájékoztató²² a kötelező szabvány megszűnés és az új, nem jogszabályban közzétett szabvány megjelentetésére vonatkozóan azt tartalmazza, hogy a szabályzattól el lehet térni: *„Az abban szereplő előírásoktól eltérni csak részletes műszaki (nem gazdasági) indokolás alapján lehet, amelyben be kell bizonyítani, hogy a KTSZ-től eltérően tervezett megoldás műszaki, forgalombiztonsági és várható élettartam szempontjából a KTSZ előírásainak megfelelően tervezett megoldással egyenértékű.”*

83. A fentiek alapján a szóban forgó szabályzatot sem tekinti az eljáró tanács olyan kötöttségeket előíró „normának”, amely kizárná az alkotói választást.

84. A K/10 Melléklet szerinti T. Zrt. Projekt Szervezeti és Működési Kézikönyv nem jelent olyan közhatalmi normatív jogi-műszaki kötöttséget, amely az alkotói szabadság kizárására alkalmas. Az egyik szerződő fél Ptk. hatálya alá tartozó általános szerződési feltételeinek tekinthető, amely ahhoz képest kerülhet alkalmazásra, ahogy alkalmazását a tervezési szerződés, illetve ezt megelőzően a pályázati kiírás (közbeszerzési ajánlat kérés) előírja. Szerzői jogi értelemben a jövőben elkészítendő mű megrendelője (felhasználója) által meghatározott kikötés-gyűjteménynek tekinthető, amely azonban nem zárja ki az alkotói választást.

85. A jogi-műszaki kötöttségek általános és az egyes források vizsgálata alapján az eljáró tanács az alábbi következtetésekre jutott.

86. Az eljáró tanács alkotói döntést eleve kizáró jogi kötöttséget a vizsgált jogszabályokban nem talált.

87. A KTSZ-ben vannak az alkotói szabadságot kizáró és korlátozó előírások is. Általában nem lehet azonban kijelenteni, hogy a nyomvonaltervezés során ne jöhetnének létre a szerző saját szellemi alkotását jelentő egyéni-eredeti művek (műrészek). Az adott eset pedig csak az adott útszakasz adott környezetben való tervezése körében vizsgálható, ezért az alkotói választás jogi kizártsága a nyomvonaltervezés körében nem állapítható meg.

88. A vizsgált külföldi szerzői jogokat értékelő irodalom alátámasztja az eljáró tanács következtetéseit.

89. Az osztrák jogban: *„Önmagában egy mértani forma kiválasztása nem elegendő szerzői jogi védelemhez.”*²³ Az anyag, felület, a fal- és üvegrészek tagolása, elosztása is eredményezhetik mű létrehozását.²⁴

---

²² Belügyi Közlöny 1998/1.

²³ Walter: 85. o. Rnr.156.

90. Ezzel szemben a bécsi repülőtér bizonyos terveit vizsgálva a bíróság az alkotó játéktér hiányát állapította meg.²⁵

91. A német szerzői jogban épületek részei is lehetnek önállóan védettek (pl. homlokzat. A „handwerklich” vagy rutinszerű alkotás eredményeként létrejött építmény nem védett.²⁶

92. Az épület tájba illesztése egyéni-eredeti alkotást eredményezhet.²⁷

93. Ami azonban műszaki-konstruktív szempontból szükséges, vagy szokásos, nem fejez ki egyéni alkotást, így néhány jól sikerült híd-, vagy torony nem alkalmas a szerzői jogi védelemre. Sokkal inkább a műszaki konstruktív, vagy a használati funkciók követelményét meghaladó teljesítmény szükséges a szerzői jogi védelem fennállásához.²⁸

94. A német jog is külön említi az építészeti alkotásokat egyrészt és másrészt azok terveit a védelem lehetséges tárgyai között. A bírói gyakorlat a védelemképességhez szükséges egyéni-eredeti szintet műtípusonként nem egységesen ítéli meg. Az egyéni kialakításhoz szükséges szabad játéktér – ami a védelemképesség feltétele – egyes műtípusoknál a cél, a szokásos megoldások vagy műszaki követelmények miatt szűkebb, mint másoknál.²⁹

95. Ha az épület, mint egyéni-eredeti alkotás védett, akkor ennek terve önmagában ezért védett, mint az építészeti mű (elő)terve. Ez nem jelenti azt, hogy a terv önálló ábrázolásként is feltétlenül védett lenne. Ez a védelem az előbbihez kiegészítésként járulhat, ha maga az ábrázolási mód is egyéni-eredeti.³⁰ Egy olyan épület ábrázolása is védett lehet, amely épület szerzői jogilag nem védett. Itt nem az ábrázolt tárgy az irányadó, hanem az ábrázolás módjának egyéni-eredeti jellege.³¹ Ha például egy repülőtéri épülethez való igen eredeti és ötletes hozzáférési módot kézenfekvő, szokásos módon rajzolnak meg, a terv tekintetében nincs védelemképesség.³²

---

²⁴ „Auch die Auswahl und Zusammenstellung der Materialien, die Gestaltung der Oberflächenstruktur, die Gliederung und Verteilung von Mauer- und Glasteilen uva können zur Annahme eines originellen Bauwerks führen.” Walter: 106.o. 193 Rnr.

²⁵ „In seiner Entscheidung 04.09.2007 – „Flughafen Wien” hat der OGH einem technisch konstruktiven und zweckmäßigen Flughafen-Planungsprojekt mangels eines Gestaltungsspielraums keinen Schutz gewährt, wobei auch vom Fehlen eines „ästhetischen Gestalts” die Rede ist.” Walter: 657. lj.

²⁶ Schricker: 113.o., Rnr.150

²⁷ „Die Anpassung von Bauwerken an ihre Umgebung und ihre Einfügung in die Landschaft kann Ausdruck individuellen Schaffens sein.” (BGH GRUR 1989, 416/417 – Bauaussenkante.) Schicker: 114.o. §2 Rnr.152

²⁸ „Was technisch-konstruktiv notwendig oder üblich ist, ist nicht Ausdruck individuellen Schaffens; manche ästhetisch gelungene Brücken – oder Turmkonstruktion ist aus diesem Grunde nicht urheberrechtsfähig.” „Es müssen vielmehr besondere gestalterische Elemente vorliegen, die über das technisch-Konstruktiven oder vom Gebrauchszweck her Vorgegebene oder Übliche hinausgehen und die Individualität zum Ausdruck bringen (OLG Karlsruhe GRUR1985, 534/535). Schricker: §2 Rnr.153

²⁹ Dreier/Schulze: Urheberrechtsgestz.. Kommentar, Verlag Beck, 2004, 53.o., 2 § Rnr.24, „Dieser Gestaltungsspielraum verengt sich bei solchen Werken, deren Formen durch vorgegebene Zwecke, übliche Gestaltungsmittel oder durch technische Zwänge vorgegeben sind. Dort ist eingehender darzulegen und zu prüfen, dass über solche Zwänge hinaus ein Gestaltungsspielraum besteht und dass hiervon auf individuelle Art Gebrauch gemacht worden ist.”55.o., §2, Rnr.33

³⁰ GRUR 1988, 533, 534 – Vorentwurf II.

³¹ BGHZ 18, 319, 322 – Bebaungsplan

³² (BGH GRUR 1979, 464, 465 – Flughafenpläne. A hivatkozott esetek (28-30-lj-ek) a Dreier/Schulze műben (27 lj.)a 99.o., §2, Rnr. 231. alatt található.

96. Hasonló véleményen van egy gyakorlatiasabb kézikönyv is.³³ „A szerzői jogi védelem szempontjából egyedül az építmény művészi kialakítása a mérvadó. A csak használati, művészi igény nélküli építmények nem védettek”.³⁴

97. A K/5 alatt csatolt, a német szerzői jogról adott vélemény sem tér el tartalmában az eljáró tanács rendelkezésére álló szakirodalomtól. Nem hív fel olyan szabályt, amely minden feltételtől függetlenül elismerné a műszaki alkotások szerzői jogvédelmét vagy a tervező továbbtervezési jogát, autópálya tervekről nincs benne szó, nincsenek benne ilyen precedensek. A német tervezési szerződésekre vonatkozó szabály különösképpen irreleváns (VOB), mert a magyar jogban nem került sor a szerzői szerződési jog olyan átalakítására, mint a német szerzői jogban néhány évvel ezelőtt.

98. Az eljáró tanács összességében megállapítja, hogy a nyomvonaltervezés jogi-műszaki kötöttségei korlátozzák, de általában véve nem zárják ki a tervező egyéni-eredeti jellegű, alkotói választását az út nyomvonal-vezetésének megtervezésében. Minél hosszabb a megtervezendő út, annál nagyobb a valószínűsége az alkotói szabadság egyéni-eredeti kitöltésének. Azt azonban, hogy adott esetben a tervező egyéni-eredeti alkotó tevékenység útján létrehozott művel (azonosítható műrésszel), vagy típus, rutin, szabvány vagy szolgai másolás útján alkalmazott megoldással tölti-e ki a rendelkezésére álló alkotói játékeret, csak az adott útnyomvonal (rész) terveinek részletes, szakértői vizsgálata alapján dönthető el. Amennyiben két tervező egymástól függetlenül képes a műszaki kötöttségeknek megfelelő, de egyes részletekben eltérő eredményre jutni, és az eltérés az alkotói szabadságfok kihasználásának az eredménye, akkor alappal nem állítható, hogy az úttervezést műszakilag olyan mértékben determinálják a jogi-műszaki kötöttségek, hogy a nyomvonal-terv nem lehet szerzői mű.

99. (A helyzet hasonló ahhoz, mint egy szoftver megalkotásánál, ahol a rutin, másolt és egyéni-eredeti jellegű műrészek kombinációja eredménye lehet a kész mű, azzal a különbséggel, hogy a szoftver esetében lehet kevesebb a „protokol” (=szabvány), és több a jogosult által közkinccsbe bocsátott, és ezért szabadon felhasználható mű /műrész.)

100. A fenti válasz fölöslegessé teszi a tájépítészeti és térképészeti alkotásjelleg kérdésében történő elkülönített állásfoglalást. Ami a tájépítészeti alkotásjellegre illeti: ha a nyomvonalterv, vagy annak része lehet mű, akkor annak a térben érzékelhető „többszörözése” is osztja a tervek sorsát. Az viszont az eljáró tanács szerint logikailag kizárt, hogy abban az esetben, ha egy adott nyomvonalterv nem minősül műnek, mert készítése során egyáltalán nem alkalmaztak egyéni-eredeti alkotáselemeket, a megvalósított út nyomvonala szerzői műnek minősüljön pl. esztétikus tájba illeszkedése okán (ha a K/8, K/9 alatti nyomvonalak terve nem mű, pusztán az út nyomvonal látható képe nem válik művé). Az esztétikai megítélés ugyanis közömbös a mű jelleg megállapíthatósága szempontjából. Ha a megvalósult nyomvonal – egyéni-eredeti jelleggel bíró vezetése okán – mű, az csak a tervek műminősége következménye lehet. Az engedélyezés, és kivitelezés során az eljáró tanács véleménye szerint nem képzelhetőek el olyan mértékű és jellegű változtatások, amelyek a kész út nyomvonala műminőségéhez vezetnének anélkül, hogy a tervek egyéni-eredeti jelleggel rendelkezzenek.

101. Az eljáró tanács megjegyzi, hogy ha a tájépítészeti, tájalakítás szempontjából az út, mint építmény megvalósult nyomvonalának tájépítészeti képét összehasonlítjuk az épület,

³³ Wandtke/Bullinger Praxiskommentar zum Urheberrecht Verlag C.H. Beck, 2004.

³⁴ Hiv. mű 28.o. § 2, Rnr. 105

mint másik fajta építmény homlokzati képével, nyilvánvalónak látszik, hogy az épülethomlokzat tervezése általában nagyobb alkotói játékteret nyújt, mint az út nyomvonalának tervezése (az épület funkciója az állítás helyességét korlátozhatja). Emellett a tájalakítás emberi érzékelése is eltérő utak és épületek esetében. Utak esetében csak megfelelő távolságból, felülnézetből érzékelhető az építmény tájbeli elhelyezkedése, az út használata során csak igen korlátozottan, míg épület esetében előlnézetből könnyen érzékelhető a tájalakító jelleg.

102. A térképészeti alkotásjelleg kérdésében is azonos a kiindulás. Ha a nyomvonalterv nem mű, „származékos” műminősége nem állapítható meg. A következő megállapítások azonban már eltérnek a tájépítészeti alkotásjelleg körében tett megállapításoktól. A megvalósított útnyomvonal rajza a térképészeti alkotás, mint összetett szerzői mű esetlegesen szerzői jogi védelem alatt álló „anyaga”, csakúgy, mint – jogvédelem nélkül - például egy akár szabályozatlan folyó, vagy természetes partvonalú tó. A művet azonban a térképészeti mű céljára átdolgozzák. A térképészeti lépték (arányos kicsinyítés) alkalmazása során elvesz(het)nek, érzékelhetetlenné vál(hat)nak a nyomvonal-vezetés esetleges egyéni-eredeti jellegzetességei, csak úgy, mint a honlapokon az úgynevezett thumbnail-lé (bélyegkép) kicsinyített vizuális alkotások esetében. E kérdés további vizsgálata azonban nem tartozik az ügyhöz. (Abszurd eredményre vezetne, ha egy út tervezője szerzői joga alapján megtilthatná, vagy engedélyhez köthetné, hogy a terve alapján készült utat egy térkép feltüntessen.)

a. *A hivatalos irati funkcióhoz*

103. A részkérdés a következő: Ha a fenti két részkérdésre adott válasz szerint a szerzői jogi védelem elvileg fennállhat, meg kell vizsgálni, hogy a hivatalos irati funkció (Szjt. 1.§ (4) bekezdés) a védelmet nem zárja-e ki.

a. *A válasz:*

104. Az Szjt 1.§ (4) bekezdése alapján *„nem tartoznak e törvény védelme alá a jogszabályok, az állami irányítás egyéb jogi eszközei, a bírósági vagy hatósági határozatok, a hatósági vagy más hivatalos közlemények és az ügyiratok, valamint a jogszabállyal kötelezővé tett szabványok és más hasonló rendelkezések.”*

105. Az Szjt un. „Nagykommentárja” szerint³⁵: *„A hivatalos iratok körébe az iratot kibocsátón kívüli címzetteknek szóló iratok és az ezek előkészítésére szolgáló ügyiratok tartoznak. A mű funkcionális, ügyiratként való felhasználási célja, létrejöttének sajátos mechanizmusa, nem egy esetben kollektív döntés és tevékenység alapján történő keletkezése, és főként a megismeréséhez, terjesztéséhez fűződő közérdeknek a szerző kizárólagos jogban megtestesülő magánérdekét meghaladó súlya indokolja a kizárást. (...) A szerzői jogi védelem kizárásának a feltétele a közérdektől, kifelé ható felhasználási mód, ezért ha egy, a kizárás körébe eső művet nem külső célú ügyiratként használnak fel, a védelem fennáll.*

106. (...)Egy ügyben felhasználni kívánt szakvélemény funkciója kizárja a szerzői jogvédelmet a szakvélemény rendeltetésszerű felhasználása körében (SzJSzT 27/01). Ha ugyanezt a szakvéleményt az eljáráson kívül szerzője szakfolyóiratban közzéteszi (a

---

³⁵ Szjt Nagykommentár, Complex + Jogtár részadatbázisa, az 1.§ (4) bekezdéséhez fűzött magyarázat; szerkesztette: Gyertyánfy Péter, könyvalakban: Complex kiadó 2006. Bp.

közzététele esetleges nem szerzői jogi akadályaitól most eltekintve), a szakvélemény tudományos műnek minősül.

107. *Ugyancsak hiába tükröz magas szellemi színvonalat, és mutat egyéni, eredeti jelleget egy jogszabálytervezet, jogszabály vagy bírósági/hatósági határozat, e funkciójában nem részesül szerzői jogvédelemben, és közzétele előtt szerzői jogi akadály nem áll. [Pl.: bankjegyek, pénzermék képének a hivatalos lapban történő közzététele során nem valósít meg szerzői jogi felhasználást, mert a hivatalos irat funkciója kivételt jelent a szerzői jogi védelem alól (SzJSzT 09/01.)] Hasonlóan foglalt állást az SzJSzT a jogszabályok nem hivatalos fordításairól (SzJSzT 19/02)."*

108. A hatályos Szjt 1.§ (4) bekezdés szemmel láthatólag csak a közhatalom birtokában kibocsátott normatív és egyedi aktusokat, és az ezekhez kapcsolódó iratokat (= ügyiratokat) tekinti hivatalos iratnak. Ez az állítás jól alátámasztható a korábban hatályos Szjt. szerinti hivatalos irat fogalommal való összehasonlítással.

109. Az Szjt. 2001. december 31. napjáig hatályos szövege (és a korábbi Szjt. is) hivatalos iratnak tekintette a „*gazdálkodó szervezetek (Ptk. 685. § c) pont) és a gazdálkodó szervezetnek nem minősülő jogi személyek feladat-, illetve tevékenységi körében végzett ügyintéző tevékenység során keletkezett és bármely formában rögzített intézkedéseket, valamint azok tervezeteit*”³⁶ is.

110. A módosítást egyébként a nem kötelező szabványok szerzői jogi védelmének bevezetése indokolta.

111. Következménye az, hogy a „gazdálkodás” körében keletkezett iratok nem minősülnek hivatalos iratnak akkor sem, ha az irat egyébként normatív/egyedi aktus kibocsátására feljogosított szerv tevékenysége során keletkezik. Ha azonban a „gazdálkodás” körében keletkező irat jogszabály, vagy egyedi aktus formáját ölti – értelemszerűen csak olyan jogi személy esetében, amely ilyen aktus kibocsátására fel van jogosítva - akkor a hivatalos irati jelleg aggálytalanul megáll.

112. Ez a megállapítást az útjogba „átírva” arra a következtetésre kell jutni, hogy mindegy, hogy egy jogalkotásra és egyedi aktus kibocsátására feljogosított szerv a közút (jövendő) tulajdonosaként, vagy impérium birtokában, azaz hatósági tevékenység körében jár-e el a közút létesítésének elhatározása, megvalósítása, vagy a közút további fejlesztése (útcsatlakozás, csomópont építése, továbbépítés, stb.) során. Az e körben keletkezett jogszabályok, egyedi aktusok, és ezek ügyiratai, ideértve a hivatalos iratot előkészítő és az abban foglalt egyedi, vagy normatív döntést végrehajtó ügyiratokat is hivatalos irati funkcióban állnak.

113. Ezzel szemben, ha egy szervezet (jogi személy) nem bocsáthat ki jogszabályt /egyedi aktust, iratai nem hivatalos iratok. Ezért a T. Zrt. döntéseit/kikötéseit tartalmazó iratok önmagukban soha nem minősülhetnek hivatalos iratnak. Ha azonban a T. Zrt. iratai egy, az előző bekezdésben említett hivatalos irat ügyiratává válnak, akkor osztják a hivatalos irati kivétel sorsát.

---

³⁶ Hatályon kívül helyezte a 2001. évi XLVIII. tv. 66.§ d) pont.

114. A fentieket alátámasztja a Közlektv. 8. § (1) bekezdésének a) pontja:”A közúti közlekedéssel összefüggő állami és önkormányzati feladatok: a közúti közlekedés tervezése, fejlesztése (...). További indok a Közlektv. 29. § (1) bekezdése, amely T. Zrt-t az országos közutak építtetőjévé minősíti: „Az országos közutak építtetője - a magántőke bevonásával megvalósuló utak kivételével - a Magyar Állam kizárólagos tulajdonában lévő, az országos közúthálózat fejlesztési és építtetői feladatainak ellátásáért felelős, részvénytársasági formában működő gazdasági társaság, a T. Zrt.).

115. A 33. § (1) bekezdésének b) pontja szerint az építtető (...) a Magyar Állam javára és nevében jár el. A (2) bekezdés alapján az építtető (...) a beruházás előkészítéseként teljes körűen elkészíteti a szükséges terveket, tanulmányokat. (...) Az építtetőre a gyorsforgalmi utak közérdekűségéről és fejlesztéséről szóló jogszabály rendelkezései is irányadóak.

116. Jó példa még a hivatalos irati jellegre a 32. § (3) bekezdése: „Ha a [az utak] forgalmi jellege (az út jelentősége, forgalmi terhelése és a forgalom összetétele) megváltozik, a (...) közlekedési hatóság országos közút esetén a vagyongazdálkodó, helyi közút és magánút esetén a tulajdonos kérelmére a vonatkozó elfogadott terület-, illetve településrendezési eszközök szükség szerinti módosítását követően az országos közút helyi közúttá vagy magánúttá, a helyi közút országos közúttá vagy magánúttá, a magánút helyi közúttá vagy országos közúttá minősítéséről határozatot hoz.”

117. A 39. § (2) bekezdése szerint útsatlakozás létesítését hatósági döntés engedélyezi, sőt, a közút (vagyon) kezelője hozzájárulásának megtagadása esetén is azt hatósági döntés pótolhatja, és a hozzájárulás szerinti feltételektől is eltérhet a hatóság határozata.

118. A Magyar Köztársaság gyorsforgalmi közúthálózatának közérdekűségéről és fejlesztéséről szóló 2003. évi CXXVIII. törvény 2. § alapján a gyorsforgalmi utakra eltérő (kiegészítő) szabályokat kell alkalmazni.

119. A hivatalos irati jelleg szempontjából döntő az O. Zrt. által a K/3 Melléklet szerint is lényegesnek tartott 5. § (1) és (2) bekezdése, amely szerint „a gyorsforgalmi út tervezése és építése - a jogszabályban meghatározott, hatályos területrendezési tervekkel összhangban - a miniszter kezdeményezése alapján indul meg. A miniszter rendelkezésére az építtető közbeszerzési eljárás keretében kiválasztja a tervezőt és elkészíteti az útépités lehetséges nyomvonalváltozatait magába foglaló műszaki tanulmányt, továbbá összeállíttatja az előzetes vizsgálati eljáráshoz - külön jogszabály szerint - szükséges dokumentációt (a továbbiakban: vizsgálati dokumentáció) és a területrendezési tervtanulmány dokumentációját.”

120. A miniszteri rendelkezéstől (egyedi aktus) kezdve (amely egyébként jelentős részben településrendezési eszközök végrehajtását szolgálja) az út megvalósításáig a nyomvonaltervek (tervdokumentáció értelemben) hivatalos iratokhoz tartozó ügyiratok. Emiatt az a kormányrendelet, amely a 6. § (1) bekezdése szerint a nyomvonalat rendeletben megállapítja³⁷, már csak megerősíti, hogy az e rendelet végrehajtása körében keletkezett

---

³⁷ „A gyorsforgalmi útnak a vizsgálati dokumentáció és a területrendezési tervtanulmány alapján 1:10 000 méretarányú helyszínrajzon elfogadott és a gyorsforgalmi út számára legfeljebb két változatban kijelölt 500 méter szélességű területsávját (a továbbiakban: nyomvonal), a környezetvédelmi hatóságnak az előzetes környezetvédelmi eljárás során hozott határozatának közlésétől számított 60 napon belül a Kormány rendeletben állapítja meg.”

nyomvonal-tervek is hivatalos irathoz tartozó ügyiratok az út tervezése és megvalósítása körében.

121. A rendelet – ahogy azt a (4) bekezdés tartalmazza – a környezeti hatásvizsgálat alapján módosulhat, vagy helyébe új rendelet léphet.

122. A hivatalos irati funkció meglétét más oldalról erősíti, hogy a rendelet szerinti nyomvonallal érintett területre szigorú tulajdoni és építési korlátozások vonatkoznak.³⁸

123. A szerzői műnek minősülő nyomvonal-tervekre nézve a hivatkozott jogszabályi rendelkezések azzal a következménnyel járnak, hogy ha nyomvonal-tervet alkotnak a leírt hivatalos irati funkcióba kerülés előtt, akkor a tervre nézve a szerzői jog gyakorolható a hivatalos irati funkcióba kerülésig, és a hivatalos irati funkció megszűnését követően (pl. az utat nem építik meg, a megfelelő jogszabályt hatályon kívül helyezik, a nyomvonal-tervet elvetik). Amíg a hivatalos irati (azaz a hivatalos irathoz tartozó ügyirati) funkció fennáll, a szerzői jog nem gyakorolható. A szerzői jog gyakorlása is azonban alá van vetve természetesen az esetlegesen megkötött érvényes és hatályos felhasználási szerződésnek (függetlenül attól, hogy azt tervezési szerződésnek, vagy másként nevezik-e a felek).

124. Figyelemmel arra, hogy a felek álláspontjai a hivatalos irati funkció mibenlétéről jelentősen eltérnek (különösen: T. Zrt. - K/2/1, O. Zrt. - K/3, K/6) az eljáró tanács az alábbi kiegészítő megjegyzést teszi.

125. A fenti válaszról (124.) az O. Zrt., vagy bármely úttervező mérnök, vagy úttervezési tevékenységet folytató vállalkozás első pillantásra úgy vélheti, hogy a hivatalos irati funkció fenti értelmezése kiüresíti az út-tervek alkotóinak szerzői jogait, így a szerzői műminőség elismerése is hiába való.

126. A probléma azonban nem a minősítésben, hanem abban áll, hogy a nyomvonal-terv olyan műszaki alkotás, amelynek felhasználhatósága (mind használati, mind szerzői jogi értelemben) erősen korlátozott. Ha például volna olyan kiállítás, netán verseny, ahol az útnyomvonalak terveit és a megvalósított utak képeit (vö. K/8, K/9) hasonlíthatja össze a közönség (és adott esetben zsűri), és a legesztétikusabb tájalakító tervek/nyomvonalak kerülnének értékelésre, a kiállítási jog, és netán gyűjteménybe/könyvben való kiadás engedélyezésének joga aggálytalanul megilletné a terv (és a kép) alkotóit annak ellenére, hogy a tervek maguk hivatalos irati funkcióban vannak. Ez a jog csak ellenkező felhasználási szerződési kikötés esetén nem lenne gyakorolható. Valószínűleg azonban az ilyen, „nem hivatalos irati funkcióban” való felhasználás igen ritka lehet a nyomvonal-tervek esetében.

127. Azt, hogy az ügy lényege a műtípusban rejlik, jól mutatja, ha a hivatalos irati funkció szempontjából összehasonlítást teszünk például egy új törvény előkészítése körében

---

³⁸ 17. § (1) A Kormány által, a megvalósítandó gyorsforgalmi út számára rendelettel megállapított nyomvonalat tartalmazó dokumentációval (jóváhagyott tanulmányterv) - amely tartalmazza a tervezett csomópontokat, valamint jellemző hossz- és keresztmetszvényeket is - vagy az építési engedéllyel rendelkező külterületi gyorsforgalmi út tengelyétől számított 250-250 méter széles területsáv beépítésre szánt területté - a külön jogszabályban megjelölt gazdasági terület kivételével - nem nyilvánítható. (...)

(3) Az (1) bekezdésben megjelölt rendeletben megállapított nyomvonallal érintett területsávon - a rendelet hatálybalépésétől számított négy éven belül - tilos a terepviszonyokat megváltoztató munkát végezni. Ez a tilalom a megjelölt időtartamon belül az ingatlan vagy egy része állami tulajdonként való birtokba vételéig áll fenn.

készített szakirodalmi/tudományos művekkel. A jogalkotási döntéstől (pl. kodifikációs bizottság felállítása) kezdve a megrendelt művek (tanulmányok) a döntés, mint hivatalos irat, és majdani törvény, mint másik hivatalos irat ügyiratai. E funkcióban szerzőik nem gyakorolhatják szerzői jogaikat, írásaik, megoldási javaslataik minden korlátozás nélkül felhasználhatók, átdolgozhatók, azokból el lehet hagyni, azokhoz hozzá lehet tenni, azokat „tovább lehet folytatni” stb. E művek azonban ki is adhatók folyóirat cikként, vagy szakkönyvben, lehívásra hozzáférhetővé tehetők megfelelő honlapokon stb. Ha a szerzőkkel kötött felhasználási szerződés eltérően nem rendelkezik, ez utóbbi felhasználásokra nézve a szerzők szerzői joga érintetlen marad.

a. *Válasz a 2. kérdésre*

b. A kérdés: 2. (...) Változtat-e az eset szerzői jogi megítélésén, ha a változatlan terveket, vagy az eredeti tervező engedélye nélkül módosított terveket hatósági engedélyezési eljárás céljára használják fel, illetőleg, ha az eljárásban benyújtott tervek az eredeti tervekhez képest az eredeti tervező engedélye nélkül módosításra kerültek?

128. A válasz részben adódik az első kérdés részkérdéseire adott választól. Mivel a nyomvonal-tervek az út létesítésére vonatkozó döntéstől a megvalósításig hivatalos irati funkcióban vannak, ezért azokra nézve a szerzői jog nem gyakorolható. Ez azt is jelenti, hogy az eredeti tervek az eredeti tervező hozzájárulása nélkül módosíthatók az út megvalósításáig, ideértve az ahhoz szükséges valamennyi hatósági engedélyezési eljárást.

129. Ez nem jelenti azt, hogy tilos az olyan szerződési kikötés, amelynek alapján az eredeti tervező vállalja, a megrendelő (építtető) pedig megrendeli az eredeti tervek valamennyi, a hatósági eljárásokban szükségessé váló módosítását. Ha a kikötött ellenérték fedezi ezt a tervezési tevékenységet, és e tervezési tevékenység alapján esetlegesen keletkező újabb művek felhasználási jogának megszerzését is, és a megrendelő az ellenérték csökkentése mellett a szerződési kikötés ellenére sem veszi igénybe a tervező munkáját, akkor – figyelemmel arra, hogy az Szjt erről a kérdésről nem rendelkezik - az Szjt 3. § utalása alapján a vállalkozási szerződés szabályai szerint kell az ilyen jogvitát rendezni.

130. *Válasz a 3. kérdésre*

a. A kérdés: Megállapítható-e a bírósági gyakorlatban valamilyen tendencia, illetve kialakult joggyakorlat az építészeti és műszaki létesítmények, illetve azok tervei más tervező általi megváltoztatása esetén, nevezetesen abban a kérdésben, hogy ha valamely építészeti, műszaki létesítményt, illetve annak tervét a tulajdonos megrendelő megbízásából valamely, az eredeti tervezőtől különböző tervezővel készítették el az eredeti tervhez képest megváltoztatott tartalommal, úgy a tulajdonos megrendelőnek (illetve a megbízásából eljáró tervezőnek) a tervek felhasználására, illetve megváltoztatására kell-e szerzői jogi szempontból engedélyt kérnie az eredeti tervezőtől, illetve van-e jogdíjigénye ilyen esetben az eredeti tervezőnek?

131. A kérdést az eljáró tanács az eredeti terv megvalósításával kapcsolatos engedélyezési eljáráson kívül eső továbbtervezési/áttervezési jogkérdésnek tekinti.

132. Ennek előkérdése, hogy a továbbtervezés/áttervezés eredménye szerzői jogi védelem alá tartozó terv/részterv legyen, ugyanis „A szerzői műnek a szerző hozzájárulása nélküli

*megváltoztatása jogellenes. Ezzel szemben a szerzői mű átdolgozásáról akkor lehet beszélni, amikor a tevékenység következtében más eredeti, egyéni alkotás keletkezik*³⁹.

133. Ha az eredeti terv átdolgozásáról van szó az előző bekezdés értelmében, akkor ahhoz szükséges az eredeti tervező engedélye.

134. A „tisztá” megoldás az, ha az eredeti terv tervezőjével kötött tervezési/felhasználási szerződésben az építető megszerzi a tervezőtől – annak kifejezett nyilatkozata alapján - az átdolgozás jogát, olyképpen, hogy az építető maga, vagy harmadik személy útján átdolgoztathatja az eredeti tervet. Ezt fejezi ki igen pongyola és nem kellően világos megfogalmazással a BH2005. 143. számon közzétett döntés: *„I. Az építész, - mint az építészeti alkotáson fennálló szerzői jog jogosultja - az építménnyel kapcsolatos szerzői jogai közül a felhasználás jogát átruházhatja, azaz a művön harmadik személynek kizárólagos felhasználói jogot engedélyezhet.”*

135. Legtöbb esetben azonban az átdolgozási engedély nem található meg a tervezési/felhasználási szerződésekben. Itt is utalni kell arra, hogy a bármely felhasználási módra, területi és időbeli korlátozás nélkül adott felhasználási engedély nem terjed ki az átdolgozásra, mert azt csak kifejezett, tehát erre irányuló nyilatkozattal engedélyezheti a szerző.⁴⁰ (V.ö: K/7. Melléklet 8. pont, amelyből e kikötés hiányzik, és a kifejezett kikötés hiánya miatt értelmezés útján sem lehet eljutni az átdolgozási jog engedélyezéséhez).

136. Megfelelő átdolgozási engedély hiányában az alábbi esetekben rendelkezhet az építető (megrendelő) az átdolgozás jogával:

137. Ha az átdolgozás hivatalos irati funkcióban történik, például azért, mert új hivatalos irat rendelte el a már létező út fejlesztését (továbbépítését, ahhoz útkereszteződés, csomópont, új műtárgy létesítését, stb.) akkor az eredeti tervek átdolgozása már úgy történik, hogy az eredeti tervek, mint az átdolgozás kiinduló pontjai, hivatalos iratot kiszolgáló ügyirati funkcióba kerülnek. Ilyen esetben tehát nem szükséges az eredeti tervező engedélye az átdolgozáshoz, és díjigénye sem áll fenn. Természetesen eltérő szerződési kikötés itt is lehetséges.

138. A második eset (ha eltekintünk a hivatalos irati funkciótól) a dologi jogi tulajdonjog és a szerzői vagyoni jog ütközésének eredménye. A funkcionális művek esetében a bírói és a szakértői gyakorlat is a dologi jogi tulajdonjog primátusát ismeri el, megfelelő fenntartással.

139. E körben elsődleges az elvi kérdést egyébként kellő differenciálás nélkül eldöntő EBH2005. 1201⁴¹ szám alatt közölt döntés, amely szerint, *ha a tulajdonos rendeltetésszerű joggyakorlása során kívánja a funkcionális művet (épület) átépíteni, akkor ezt megteheti az eredeti tervező hozzájárulása nélkül.*

140. E döntés lényeges tartalma az eljáró tanács álláspontja szerint nem az, hogy nem létezik az eredeti terv tervezőjének átdolgozási joga, hanem az, hogy az eredeti tervező nem akadályozhatja meg a „rendeltetésszerű” átépítést azzal, hogy

---

³⁹ BDT2006. 1300

⁴⁰ Sztj. 47. § (1) bekezdés

⁴¹ A tulajdonosi jogok rendeltetésszerű gyakorlása nem eredményezheti a tervezőnek az építményhez fűződő szerzői joga megsértését.

- egyáltalán nem járul hozzá az eredeti tervek átdolgozásához,
- a hozzájárulását olyan feltételékhez köti, amelyek kikötése joggal való visszaélést jelent. Ilyen lehet adott esetben az is, ha csak akkor adja meg a hozzájárulást, ha ő készítheti el az átdolgozáshoz szükséges terveket, noha e tervek mással kedvezőbb feltételekkel készíthetők el, vagy a tervezőt kötelezően pályázat (pl. közbeszerzés) útján kell kiválasztani, stb.

141. Ha azonban az „átépítés” jogával a tulajdonos él vissza, akkor nem minősül joggal való visszaélésnek, ha a tervező nem adja hozzájárulását a terv átdolgozásához (az ügyben a tulajdonos eltért az építési engedélytől, és ehhez kívánta megszerezni a szerző hozzájárulását).⁴²

142. Sajátos esetkör a kiviteli tervnek az engedélyezési tervhez képest más tervezővel való elkészíttetése. Itt valójában nem átdolgozásról van szó, hiszen az engedélyezési terv éppen hogy a kivitelezés, a három dimenzióba helyezés megvalósítása céljára készült és a kivitelezési terv csak az abban foglaltak műszakilag meghatározott módon való kifejtése, végrehajtása. Ezért bárkivel elkészíttethető.

143. A SzJSzT gyakorlatában is több alkalommal szembekerült a dologi tulajdonjog és a szerzői jog ütközésével.

Az eljáró tanács egyetért az alábbiak szerinti szakértői gyakorlattal:

144. A közelmúltban, az 1/2006. sz. ügyben eljáró tanács arra a következtetésre jutott, hogy *„a tulajdonos tulajdonjogból fakadó jogosultságaival – akár a szerző Szjt.-ben megfogalmazott személyhez fűződő jogát fogalmilag sértő módon is⁴³ – akkor élhet, ha az alkotás megváltoztatásához, vagy akár az épületben megtestesülő alkotás megsemmisítéséhez fűződő érdek mögött olyan szükségszerű („reális”), magán- vagy társadalmi igény áll, amellyel szemben a szerzői jog gyakorlása rendeltetés ellenes joggyakorlásnak minősülhet. Ezt a mérlegelést azonban esetenként kell elvégezni.”*

145. Kifejezetten „továbbtervezési” problémával foglalkozott a SzJSzT a 06/07/01.sz. ügyben. Ebben előbb összefoglalta a legújabb szakértői gyakorlatot: *„A legújabb szakértői gyakorlat részben építészeti tervdokumentációk összehasonlítása során (SzJSzT-11/2006), részben építészeti mű átépítésével kapcsolatos szakvéleményben (SzJSzT 1/2006) foglalkozott az építészeti tervművek jellegzetességeivel. Ez utóbbi szakvélemény töretlenül tartja a korábbi (SzJSzT-35/02., SzJSzT-02/01 sz. szakvélemények) azon megállapításait, amelyek az építészeti alkotások (és tervek) szerzői vagyoni és személyhez fűződő jogainak a fent írt sajátosságok okán fennálló szűkebb értelmezése mellett foglalnak állást.”* Nem ismerte el a beépítési terv tervezőjének „továbbtervezési” jogát, azaz véleménye alapján a tulajdonos az eredeti tervezőtől különböző személyt is megbízhat a „továbbtervezéssel”.

---

⁴² BDT2008. 1756. I. Nem minősül visszaélésszerű joggyakorlásnak, ha a szerző az építészeti alkotás mint szerzői jogi védelem alatt álló mű jogosulatlan megváltoztatása esetén az utólag kért hozzájárulását megtagadja. Ezért a szerző jognyilatkozata bírósági ítélettel nem pótolható.

⁴³ A szerző integritási jogának sérelmét – figyelemmel arra, hogy erősen funkcionális művekről, út nyomvonal-tervekről van szó, az eljáró tanács külön nem tárgyalta, de megjegyzi, hogy van erre nézve szakértői gyakorlat, pl. SzJSzT-35/02., SzJSzT-26/04., SzJSzT-14/06.

146. Ugyanez a vélemény vizsgálta, hogy a német szerzői jogi szakirodalom hogyan vélekedik a tulajdonjog és a szerzői jog ütközéséről: „Az épület tulajdonosát megillető tulajdonjog és az építészeti alkotás (terv) szerzőjét megillető, a mű egységéhez fűződő jog ütközése során általában a tulajdonos tulajdonjoga megelőzi a szerző jogát, mert a művészi, esztétikai megformálás is a szándékolt használati célt (a funkciót) szolgálják. Az „előjog” azonban csak akkor áll fenn, ha azt a tulajdonos indokolt gazdasági érdekei alátámasztják” (A vélemény itt hivatkozza: Schricker: § 14, 17., 35., 36. széljegyszámokat.)

147. Összefoglalva: ha az eredeti nyomvonal-terv átdolgozása hivatalos irathoz kötődik, akkor az eredeti terv ezen (új) hivatalos irat ügyiratává válik. Ilyenkor értelemszerűen az eredeti terv szerzője szerzői jogait nem gyakorolhatja. Ha a hivatalos irati funkció nem áll fenn, a tulajdonos (építtető) joga ütközik az eredeti terv szerzőjének jogával. Az ütközést alapvetően a dologi jog primátusa mellett a jog rendeltetésszerű gyakorlása és a joggal való visszaélés összemérésével csak esetről esetre lehet feloldani.

Dr. Gyertyánfy Péter
tanács elnöke

Dr. Faludi Gábor
tanács előadó tagja

Dr. Kiss Zoltán
tanács szavazó tagja

Dr. Ambrus Kálmán
külső szakértő